

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΚΕΡΚΥΡΑΙΟΥ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΥ

ΕΝ ΕΤΕΙ 1537

Ἐν τῷ Ἀγιορειτικῷ κώδικι 347 τῆς μονῆς Διονυσίου, φ. 184^{α-β}, περιλαμβάνονται τὰ ἐξῆς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Συλλογὴ νέων ἱστοριῶν Δαμασκηνοῦ, γεγραμμένα τὸν δέκατον ὄγδον αἰῶνα τελευτῶντα διὰ χειρὸς ἄλλης ἢ ἢ τοῦ λοιποῦ κώδικος, γραφέντος τὸν δέκατον ἕκτον·

Κέρκυρα νῆσός τις ἐστίν, ἢ νῦν καλουμένη Κορυφοί. Κατὰ ταύτης τοῦ βασιλέως τῶν Ἰσμηλιτῶν Σουλεϊμάνου στρατευσαμένου καὶ μὴ δυνηθέντος ἀλαπάξαι ταύτην, συνέδη τινὰς αἰχμαλώτους τῇ καιρῷ ἐκείνῳ ληφθῆναι, οἷα εἰκὸς συμβαίνει ἐν τοῖς τοιοῦτοις, ἐν οἷς συνελήφθη καὶ τινος ἱερέως υἱὸς Νικόλαος λεγόμενος. Τοῦτον οἱ τῆς ἡ Ἄγαρ λαβόντες μεθ' ἐτέρων οὐκ ὀλίγων, τὴν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἄγουσαν ὁδὸν ἐπορεύοντο. Φθάσαντες δὲ τινὰ ποταμὸν, τὸν λεγόμενον Βίστριτζαν, παρὰ δὲ Ἡροδότῳ τῷ συγγραφῆ Λυδίην καλούμενον, ἐκεῖσε παρὰ τὸ πεδῖον ἠδουλήθησαν διαγυκτερεῦσαι ἅμα μὲν καὶ διὰ τὸ ἐγγύς εἶναι τὴν ἐσπέραν, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ τοῦ 10 ποῦ ποῦδες καὶ κατάρρυτον. Οὗτος γὰρ ὁ ποταμὸς ρεῖ μὲν ἀρξάμιενος ἀπὸ τῶν ἐπέκεινα τῆς Ἀλδανίας ὀρέων, κατὰ δὲ τινὰ κώμην μίγνυται τῷ ἐκ τῆς Καστοριανῆς λίμνης ῥέοντι ὕδατι· κατερχόμενος δὲ πρὸς ἕω καὶ παραμείδων τὴν Βέρροιν κακείθεν ἐν ἑαυτῇ σύρροιν ὕδάτων πολλῶν εἰσδεχόμενος, μίγνυται παρὰ τινι τέλιματι 15 ἐτέρῳ ποταμῷ, Μογκλονίτῃ βαρβάρῳ φωνῇ καλουμένῳ, ὃν ὁ συγγραφεὺς Ἡρόδοτος Ἀλιάκιονα ὀνομάζει καὶ ρεῖν αὐτόν φησιν ἀπὸ τῶν Κανουαλίων ὀρέων, ἀμφοτέρω δὲ ταύτῃ ῥέθρῳ παραμείδοντες τὸ πεδῖον ἐκδιδοῦσι παρὰ τὴν θάλασσαν, παρ' ἣν καὶ τὰ τῆς ἄγρας τῶν ἰχθύων ζωγρεῖα τυγχάνουσιν. Ἔστι δ' ὡς ὁράται γέφυρά τις 20

4. οἷα 8. Λυδίῶν. Ἄλλ' ἴδε Ἡροδότου VII, 127 17. ἀλιάκιονα
18. Οὐδὲν τοιοῦτο λέγει ὁ Ἡρόδοτος VII, 127. Πῶς δὲ διορθωτέον τὸ κανουαλίον; Ὁ Ἀλιάκιονα πηγάζει ἐκ τοῦ ὄρους Βοῖου (Γράμμου).

λιθίνῃ, ὑφ' ἧς, ὡς λόγος, ἔρρει ποτὲ τὸ τῶν ποταμῶν ὕδωρ· νῦν γὰρ ὑπὸ ξυλίνης ῥεῖ μεταξὺ τῶν δύο Νεοχωρίων. Παρὰ γοῦν τὴν λιθίνην οἱ τὴν λείαν εἰσαγόμενοι στρατοπεδευσάμενοι, βουλὴν ἐποιήσαντο, φ. 184^β ἕν' αὐτοὶ μὲν ἑκατέρωθεν ἢ τῆς γεφύρας καθευδήσωσι, τοὺς δ' αλχμα-
 5 λώτους ἄνω ταύτης βιάσωνται μένειν, ὅπως μὴ ἔχωσι διὰ τε τὸ ὕψος τῆς γεφύρας διὰ τε τὴν τῶν ἀνθρώπων φρουρὰν διαδραῖναι. Τούτων οὕτω βουλευσχημένων καὶ τὴν βουλὴν εἰς πέρας ἀγαγόντων, περὶ μέσας γύκτας, πάντων καθευδόντων, τῶν τ' αλχμαλώτων καὶ τῶν αὐτοῦς ληισαμένων, φαίνεται τις ἔφιππος νεανίας τῷ ῥηθέντι
 10 Νικολάῳ, ὕπαρ, οὐκ ὄναρ, στρατιωτικῷ σχήματι, καὶ οἱ ἀκολουθεῖν ἐπετρέπετο. Τοῦ δὲ θείον εἶναι τὸ ἔργον ὑποταπάσαντος καὶ προθύ-
 μως τὸ κελευσθὲν δράσαντος, ἀψοφητὶ τοὺς τ' αλχμαλώτους καὶ τοὺς δεσπότης παρημέψαντο, μηδενὸς τὸ παράπαν αἰσθομένου τὸ δρώμε-
 15 νον. Ἔστι δὲ οὐ πολὺ μακρὰν ἀπέχουσα τῆς γεφύρας ἐκείνης κώμη τις, Μηλοβὸς καλουμένη· ταύτῃ δ' ὑπέγκειται ναὸς τοῦ μεγαλομάρ-
 τυρος Γεωργίου, εἰς ὃν ὁ φανεὶς τὸν φυγάδα περισώσας καὶ μηδένα δεδιέναι ἐγκελευσάμενος, ἀφανῆς ὡς εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ ναοῦ ἐγένετο. Ὁ δὲ ἤσθεις τῷ θαύματι καὶ γνοὺς ἀπὸ τῆς τοῦ ναοῦ προσ-
 20 ηγορίας αὐτὸν εἶναι τὸν μέγαν Γεώργιον τὸν αὐτὸν διασώσαντα, ἔμεινεν ἐκεῖσε κρυπτόμενος, ἕως οὗ παρήλθον οἱ αλχμαλωτίσαντες, ζητοῦντες καὶ πᾶσαν ὁδὸν καὶ χώραν ἀνιχνεύοντες. Μετὰ δὲ τὸ παρελθεῖν ἐκείνους, ἐνὶ τῶν τῆς κώμης ἀνδρῶν θεοσεδεῖ ἐκκαλύψας τὸ δῶμα, παρ' ἐκείνου πρὸς τὸ τοῦ μεγάλου Νικολάου κελλίον ἐποδη-
 25 γήθη, ὅπερ κεῖται κατὰ τὸ θέμα τῆς Διμπανόβης χώρας· ἐν ᾧ πλει-
 στας ἡμέρας τοῖς μοναχοῖς συνδιατρίψας, παρ' ἐκείνων αὐθις ἐφο-
 διασθεις εἰς Κέρκυραν, ἐξ ἧς αλχμάλωτος ἐλήφθη, χαίρων ἐπανῆκε, πολλὰς χάριτας ὁμολογῶν Γεωργίῳ τῷ μεγαλομάρτυρι, τῷ αὐτὸν βιαίας δουλείας ῥυσσάμενῳ εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Ἐθεώρησα χρήσιμον τὴν ἔκδοσιν τοῦ κειμένου τούτου ἰδίως διὰ τὰς ἐν αὐτῷ εἰδήσεις περὶ μακεδονικῶν τοπίων κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα. Πράγματι τὰ γεγονότα, ἅτινα διηγεῖται ὁ συγγραφεὺς, ἀνέρχονται εἰς τὸν Αὐγούστον 1537, ὅτε συνέβη

1. ἧς. Γραπτέον ἦν; 2. ξυλίνης. Γρ. ξυλίην; 3. λίαν 4. ἔχωσι ἐκ τοῦ ἔχοισιν 5. τίς ταύτῃ. Γραπτέον ταύτης;

ἢ ἐναντίον τῆς Κερκύρας ἀπόπειρα τοῦ Ἀγιᾶ πασσᾶ, μεγάλου βεζύρου τοῦ σουλτάνου Σουλεϊμάν. Ἀλλὰ καὶ ὁ γράφας διηγείται γεγονότα σύγχρονα αὐτῷ. Καὶ δὴ ὁ Δαμασκηνός, οὐ τὸ ὄνομα εὐρίσκομεν ἐν τῇ ἀνωτέρω παρατεθεισῇ ἐπιγραφῇ τοῦ ἐνταῦθα ἐκδοθέντος κειμένου, οὐδεὶς ἄλλος εἶνε βεβαίως ἢ ὁ Θεσσαλονικεὺς Δαμασκηνός ὁ Στουδίτης. Οὗτος, ἔτι ὑποδιάκονος ὢν, ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ἐν Βενετία περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος τὸν λεγόμενον Θησαυρὸν¹, βιβλίον περιέχον ἐκκλησιαστικούς αὐτοῦ λόγους ἐν δημῶδει γλώσσει, μεγάλης δὲ τυχὸν ὑποδοχῆς παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κοινῇ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας καὶ κατόπιν καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἐπανάληψιν ἐκδοθέν². Εἶτα δὲ προεχειρίσθη ἐπίσκοπος

¹ Ὁ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος Βρεττός (Νεοελληνικὴ Φιλολογία. Ἐν Ἀθήναις, 1854 Τόμ. Α' σ. 4 ἀρ. 9) ποιεῖται μνῆσιν ἐκδόσεώς τινος τοῦ Θησαυροῦ ἐν Βενετία τῇ 1528, ἐκ τούτου δὲ παρέλαβε τὴν εἰδησιν καὶ ὁ Σάθας (Νεοελληνικὴ φιλολογία. Ἐν Ἀθήναις, 1868 σ. 153), ὅστις ἄλλως καὶ πρὸς ἑαυτὸν διαφωνεῖ ἐν σ. 152 σημ. 2 ἀναγράφων τὸ 1527 ἀντὶ τοῦ ἐν σ. 153 σημειουμένου 1528. Ἄλλ' ὁ *Legrand* (*Bibliographie hellénique . . . aux XVe et XVIe siècles.* Ἐν Παρισίοις, 1885 σ. 12), παραθέτων τὸν τίτλον ἐκδόσεως τοῦ Θησαυροῦ ἐν ἔτει 1570, ἀποφαινεται, ὅτι αὕτη εἶνε, εἰ μὴ ἡ πρώτη, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ἡ ἀρχαιοτάτη γνωστὴ καὶ ὅτι ἡ μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Βρετοῦ ἐκδοσις τοῦ 1528 οὐδέποτε ὑπῆρξεν, ἅτε τῆς κατεχομένης ὑπὸ τοῦ Ἀγγλου Askew, οὗ τῆς βιβλιοθήκης ὁ κακὸς κατάλογος (*Bibliotheca Askewiana.* Ἐν Λονδίνοις, 1875) συμπαρέσυρεν εἰς τὸ σφάλμα τὸν Βρετόν, οὔσης τῆς τοῦ 1628 καὶ οὐχί τῆς τοῦ 1528. Ἀλλὰ σημειωτέον, ὅτι εἰς τὸ σφάλμα δὲν ὑπέπεσε πρῶτος ὁ Σάθας, ἀλλ' ὁ Χριστόφορος Φιλπητᾶς (Περὶ Ἰωάννου Καρτάνου, Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου καὶ Παχωμίου Ρουζάνου. Ἐν Κερκύρᾳ, 1847 σ. 19). Καὶ λίαν μὲν πιθανὸν εἶνε πράγματι, ὅτι ἐκδοσις τοῦ 1528 δὲν ὑπῆρξε, διότι ἄλλως παρὰ πολὺ γηραιὸς θὰ ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος ὁ Δαμασκηνός, ὃν τῇ 1564 τὸ πρῶτον συναντῶμεν ὡς τοιοῦτον ἐν Αἰτῇ καὶ Ρενδίνοι, ἂν ἤδη τῇ 1528 ἤθελεν ἔχει ἐκτυπωθῆ σειρὰ ὀκτὼ ἑμιλιῶν αὐτοῦ ὡς ὑποδιακόνου. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐκδοσις τοῦ 1570 οὐδαμῶς δύναται νὰ λογισθῆ ὡς ἡ πρώτη, ἐπειδὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἐπωνομάζετο ἐπὶ τοῦ τίτλου αὐτῆς ὑποδιάκονος, ἀφ' οὗ ἦτο ἤδη ἐπίσκοπος. Πάντως δ' ἡ ἐπωνυμία αὕτη ἐπανελήφθη ἀνκλωστικῶς ἐκ προτέρων ἐκδόσεων, μᾶς ἢ πλειόνων, καθ' ἃ τοῦτο ἐξηκολούθησε γινόμενον καὶ ἐν ταῖς μεταγενεστέραις ἐκτυπώσεσι. Πιθανώτατον κατὰ ταῦτα εἶνε, νομίζω, ὅτι ἡ πρώτη ἐκδοσις ἐτυπώθη καὶ μὲν μετὰ τὸ 1528, ἀλλὰ τὸ ἀργότερον περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος.

² Ἐκδόσεις τοῦ Θησαυροῦ μετὰ τῆν τοῦ 1570 ἀναγράφονται παρὰ τῇ Φιλπητᾷ ἐνθ' ἀν. σ. 19 καὶ τῇ *Legrand* (*Bibliographie hellénique . . . dix-*

Λιτῆς καὶ Ρενδίνης καὶ βραδύτερον μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης. Εἶνε δὲ ὁ Δαμασκηνὸς Στουδίτης μέχρι τοῦδε γνωστὸς πλὴν ἄλλων τινῶν μικροτέρων ἔργων καὶ τοῦ προμνημονευθέντος Θησαυροῦ καὶ ἐκ τῆς συγγραφῆς «Συνάθραισις ἀπὸ τῶν βιβλίων τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ὅσα εἶπον περὶ τῶν πετεινῶν, ὄρνέων καὶ τῶν χερσαίων καὶ τῶν θαλασσίων, καὶ μετάφρασις ἐπὶ τὸ κοινότερον», ὡς καὶ ἐκ τοῦ ἐν δύο Νανιανοῖς κώδιξι τῆς Μαρκιανῆς σωζομένου ἀνεκδότου ἔργου τοῦ ἐπιγραφομένου «Παραίνεσις πρὸς τοὺς θέλοντας σωθῆναι μοναχοῦς»¹. Ἄλλ' ἢ συγγραφή αὐτοῦ ἐκεῖνη, ἧς ἀπόσπασμα εἶνε ἡ ἀνωτέρω ἐκδοθεῖσα διήγησις, δὲν ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστή, οὐδ' εὔρον αὐτὴν ἀλλαχοῦ που μνημονευομένην· δὲν δύναται δὲ νὰ θεωρηθῆ καὶ βέβαιον, ἀν ἔφερε πράγματι ἦν ἐν τῷ Διονυσιακῷ κώδικι ἐπιγραφῆν «Συλλογὴ νέων ἱστοριῶν». Ὅπως ποτ' ἀν ἦ, ἐκ τοῦ περισωθέντες ἀποσπάσματος κρίνοντες, δυνάμεθα νὰ ποδεχθῶμεν, ὅτι τὸ ἔργον ἐκεῖνο περιεῖχε διηγήσεις περὶ νέων θαυμάτων γνωστῶν ἁγίων, ἴσως δὲ καὶ μαρτύρια νεομαρτύρων.

septième siècle Τόμ. Α' σ. 28, 256, 426. Τόμ. Β' σ. 419. Τόμ. Γ' σ. 121) αἰ τοῦ 1603, 1628 (δις), 1642, 1683. Ὁ δὲ Σάθας ἐνθ' ἀν. σ. 153 μνημονεύει καὶ ἐκδόσεως τοῦ 1618, οἷον μόνος ὁ Φιλητᾶς σημειώνει, λέγει δὲ καὶ ὅτι ὁ Θησαυρὸς ἐξηκολούθει ἐκδιδόμενος μέχρι τοῦ 1848. Ἄλλ' ἢ Ἐθνικὴ βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν κέκτηται καὶ ἐκδοσιν ἐν Βενετίᾳ «ἐκ τῆς ἐλληνικῆς τυπογραφίας Νικολάου Γλυκῆ» τοῦ ἔτους 1848.

¹ Ἴδε περὶ τῶν ἔργων τοῦ Δαμασκηνοῦ Χ. Φιλητᾶ ἐνθ' ἀν. σ. 19 κ. ἐ.— Σάθας ἐνθ' ἀν. σ. 153.— Ν. Γεδεῶν «Δαμασκηνὸς Στουδίτης» ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει. 1882-1883. Ἔτ. Γ' σ. 649 κ. ἐ.

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. ΙΓ'